

II МІЖНАРОДНИЙ СИМПОЗИУМ “НАРОДЖЕННЯ СЛОВ’ЯНСЬКИХ ДЕРЖАВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ”

З 21 по 25 вересня 2008 р. у Львівському національному університеті імені Івана Франка відбувся II Міжнародний симпозиум “Народження слов’янських держав: стан та перспективи дослідження”. Захід проходив в рамках наукового проекту, який у 2005 р. ініціювали Національний центр наукових досліджень Франції, Вища школа прикладних досліджень (Париж – Сорбонна), Інститут археології Стокгольмського університету та Інститут археології НАН України. Згодом до них долучився Інститут археології ЛНУ ім. І. Франка.

Восени 2006 р. в Сорбонні відбувся перший симпозиум. Основна мета обидвох симпозиумів полягала в тому, щоб узгодити позиції дослідників з різних європейських країн щодо проблеми становлення ранніх слов’янських держав у Центральній і Південно-Східній Європі. Другий симпозиум, який проходив на базі Інституту археології ЛНУ ім. І. Франка, ми зробили більш розширеним і запросили усіх дослідників, наукова діяльність яких має відношення до державотворчих процесів, що проходили на слов’янських територіях впродовж другої половини I тисячоліття н. е. Оскільки симпозиум відбувався в Україні, зокрема у Львові, то важливе місце в діяльності цього наукового форуму посідали проблеми дослідження старожитностей згаданого часу на теренах Західної України. На думку багатьох провідних вчених Європи тут знаходилася прабатьківщина слов’ян і саме звідси в ранньому середньовіччі почалося їхнє розселення на територію Центральної і Південно-Східної Європи. У Верхньому Побужжі, Верхньому Подністер’ї та Верхньому Попрутті відкрито і досліджено найдавніші, достовірно слов’янські селища епохи переселення народів.

У роботі симпозиуму взяли участь дослідники з Франції, Швеції, Чехії, Польщі, Росії та України. Пленарне засідання відкрив проректор з наукової роботи ЛНУ ім. І. Франка, професор Б. Я. Котур. Привітавши учасників форуму, він підкреслив надзвичайну актуальність проблем, винесених на обговорення та дискусії на форумі і побажав учасникам плідної роботи. На пленарному засіданні заслухано доповіді провідних фахівців з Європи: Павела Коуржіла – директора Інституту археології в Брно, Гліба Івакіна – заступника директора Інституту археології НАН України, Олега Іоаннісяна – завідувача сектору архітектури й археології Державного Ермітажу із Санкт-Петербурга та Костянтина Цукермана – директора Вищої школи прикладних досліджень (Париж – Сорбонна).

У своєму виступі “Виникнення владних центрів Моравії та Чехії” Павел Коуржіл детально зупинився на становленні перших ранньосередньовічних міських осередків на Середньому Дунаї та їхній ролі у формуванні Великоморавської і Чеської держав. Гліб Івакін і Олег Іоаннісян у доповіді “Десятинна церква як символ завершення оформлення держави” акцентували увагу на ролі християнської церкви в державотворчих процесах Середнього Подніпров’я. Костянтин

Цукерман подав змістовний аналіз локалізації сербів та хорватів “Les Serbes et les Croates dans le De administrando imperio: deux recits d’une seule migration”, за твором візантійського імператора Костянтина Багрянородного “Про управління імперією”.

На секційних засіданнях розглянуто цілу низку слабо висвітлених у науковій літературі питань, які прямо та опосередковано пов’язані з виникненням ранньосередньовічних слов’янських держав на теренах Центральної і Південно-Східної Європи. Перш за все, на увагу заслуговують проблеми впливів та взаємодій автохтонних і прийшлих етносів на державотворчі процеси в різних регіонах, зокрема, у північно-східній Русі [А. Комар (Київ) “Инкорпорация северян в Древнерусское государство в IX–начале XI вв.”; К. Михайлов (Санкт-Петербург) “Скандинавские находки на периферийных поселениях в Поволховье”; І. Янссон (Стокгольм) “Женские украшения из Скандинавии в раннехристианских погребениях на территории Руси”; В. Зоценко (Київ) “Скандинавські старожитності IX–XI ст. Русі-України”; Ф. Андрощук (Стокгольм) “Слов’яноварязькі відносини: за матеріалами давньоруської культури межиріччя Дніпра та Десни (IX–середина X ст.)”]; в межах римського лімесу на Балканах [В. Іванішевіч (Београд) “Findings of the paleo-byzantine seals from the northern Pirika”; С. Іванов (Москва) “Война на Дунае 90-х гг. VI в. в освещении Никифора Каллиста Ксантопула: новый источник”; І. Бугарські (Београд) “Findings from Strezeva and stirrup in the early Byzantine context”] та в центральній Європі [(Л. Галушка (Брно) “Aglomeracii Stare Mesto – Uherske Hradiste”; М. Янков’як (Варшава) “Poland before Poland: Numismatics and the Political History of the Polish Lands in the 10 th Century”; К. Фокт (Вроцлав) “Poland before Poland. Tribe, Chiefdom and State in Written and Material Record”; М. Филипчук (Львів) “Система заселення Прикарпаття в останній чверті I тисячоліття н. е.: стан і перспективи дослідження”; М. Сагайдак (Київ) “Князі і міста”].

Не менш актуальними виявилися доповіді Д. Єлінкової (Прага) “Формирование материальной культуры ранних славян: проблемы хронологии” та Р. Терпиловського (Київ) “До проблеми формування слов’янських старожитностей (за матеріалами Подніпров’я I–V ст. н. е.”, в яких з нових позицій висвітлено походження, час та шляхи розселення слов’ян в середині I тисячоліття н. е.

У рамках форуму на території літописного Пліснеська проведено польовий семінар, головна мета якого полягала у презентації результатів експедиції Інституту археології, що мають відношення до державотворчих процесів в українському Прикарпатті. Пліснеськ – одне з найбільших слов’янських городищ у Центральної і Південно-Східній Європі, яке займає близько 400 гектарів. Воно розміщене біля с. Підгірці Бродівського р-ну Львівської обл. Влітку 2008 р. археологічною експедицією Інституту археології ЛНУ ім. І. Франка тут відкрито унікальні об’єкти, що мають причетність до висвітлення процесів державотворення: оборонні споруди слов’янського міста-держави та синхронну до них забудову. Активну участь у цих відкриттях приймали студенти історичного факультету В. Шелеп та А. Филипчук. Тому не випадково, саме вони представляли розкопи на такому поважному симпозіумі. Як майбутні фахівці, студенти отри-

мали надзвичайно високу оцінку своєї роботи і їх уже запросили до співпраці в інші експедиції. Важливим досягненням польового семінару в Пліснеську є сприйняття вітчизняними та багатьма іноземними фахівцями ідеї про те, що на західних теренах України справді проходили державотворчі процеси паралельно з тими, які відбувалися в Подніпров'ї. Іншими словами, в Прикарпатті до походу Володимира Великого 992 р. уже були державні структури. Це те, чого немає в сучасних підручниках.

Під час роботи симпозиуму відбулися гострі дискусії з делегаціями з Росії та Польщі щодо бачення історичного процесу формування держав. Позиції нашої археологічної науки знайшли підтримку чеських, французьких, шведських колег. Вітчизняні фахівці прагнули висвітлити реальну історичну ситуацію в українському Прикарпатті, польському Передкарпатті, на Волині та у центральних частинах України в останній чверті I тисячоліття н. е., в часі, коли формувалася одна із перших східнослов'янських держав – Київська Русь.

Сьогодні, коли Україна має свою державу, потрібно на міждисциплінарній основі вирішувати триєдину проблему – появи мови, етносу і держави. Важливішого завдання для гуманітарної науки – історичної, археологічної, лінгвістичної – просто немає. Тоді в нас буде єдина концепція формування України в ранньосередньовічний період.

У межах проекту заплановано у 2010 р. видати колективну монографію “Народження слов'янських держав: стан і перспективи досліджень”, яка повинна вийти в Лондоні. На думку співорганізаторів, вона має висвітлити найновіші підходи до процесів формування раннях слов'янських держав.

М. Филипчук



Відкриття II Міжнародного симпозиуму “Народження слов'янських держав: стан та перспективи дослідження”. Актова зала Університету.



Літописний Пліснеськ. Презентація залишків 5-ої слов’янської лінії захисту.



Світлина на згадку. Учасники II Міжнародного симпозіуму в Пліснеську.